

Notatka z zajęć 17 grudnia 2012 r.

Nikt Jerzego Andrzejewskiego

(Joanna Kłos)

Notatkę sporządziła Maria Kruhlak.

- Pierwsza część zajęć dotyczyła prezentacji biografii Jerzego Andrzejewskiego i przypomnienia najbardziej znanych jego dzieł: *Popiół i diament* (1948), *Ciemności kryją ziemię* (1957), *Bramy raju* (1960), *Prometeusz* (1973), etc.
- Drugą część zajęć poświęciliśmy omawianiu powieści *Nikt*, wydanej po raz pierwszy w roku 1983, skupiając się przede wszystkim na relacjach głównego bohatera z rodziną i jego kreacji psychologicznej.
 - o *Nikt* → nawiązanie do IX pieśni *Odysei*, w której Odyseusz tak siebie nazywa w rozmowie z cyklopem Polifemem.
 - o Powieść została skonstruowana przy pomocy różnych form literackich (możemy dostrzec w tekście fragmenty: eseistyczne, parateatralne, narrację pierwszoosobową).
 - o Utwór adresowany raczej do dojrzałego czytelnika, dobrze obeznanego ze źródłami antycznymi, rozumiejącego nawiązania i komentarze odautorskie.
 - W tekście możemy odnaleźć nawiązania do twórczości Dantego, Pasoliniego i in.
 - Dowolność w czerpaniu z różnych wątków dotyczących życia Odyseusza i jego przygód.
 - Narracja nielinearna.
 - o Próba reinterpretacji mitu o powrocie Odyseusza do Itaki, motyw pogodzenia się człowieka ze starością, kwestia relacji z najbliższymi.
 - Odyseusz pozbywa się złudzeń, którymi żył w trakcie wędrówki powrotnej do Itaki. Odczuwa rozgoryczenie starością i świadomością, że wszystko już się wydarzyło i zostaje mu tylko rozmyślanie nad przeszłością. Przyszłość Odyseusza jest samotna.
 - Odyseusz i Penelopa:
 - ❖ po powrocie do domu Odyseusz zdaje sobie sprawę z upływu czasu oraz z tego, że Penelopa nie jest już tą samą kobietą, która zegnała go, gdy wyruszał pod Troję;

- ❖ żona była świadoma relacji, które łączyły Odysa z Eurykleją, nigdy jednak nie skarżyła się na taki stan rzeczy.
- Odyseusz i Telemach:
 - ❖ Telemach jest bardzo podobny do ojca, być może jest to jeden z powodów, które utrudniają swobodną rozmowę między nim a Odysem;
 - ❖ dialog z synem, ale tylko pozorny. Każdy z nich odpowiada na swoje własne myśli;
 - ❖ Telemach ironizuje w rozmowie z ojcem. Ciągła konfrontacja i podważanie autorytetu rodzica;
 - ❖ ojciec i syn stają się dla siebie wzajemnie lustrem, w którym dostrzegają niewykorzystane szanse i/lub porażki.
- Odyseusz i Eurykleja:
 - ❖ w odróżnieniu od *Odysei*, Eurykleja nie jest tu piastunką Odysa, lecz jego nałożnicą (podobną i zarazem niepodobną do Penelopy);
 - ❖ rozmowy z nią wyjaśniają bohaterowi sprawy, z których wcześniej nie zdawał sobie sprawy. Eurykleja jest inteligentna i spostrzegawcza, wie o wszystkim, co dzieje się na dworze Odysa (m.in. uświadamia mu, że Penelopa nigdy nie potrafiła pokochać ani jego, ani żadnego innego mężczyzny).
- Odyseusz i Eumajos (i Noemon):
 - ❖ Eumajos – świniopas, który jako pierwszy ugaszcza Odysa po powrocie z tułaczki, w tym utworze mieszka z Noemonem;
 - ❖ rozmawiają jak dobrzy przyjaciele, traktują się na równi.
- Odyseusz i błazen Śmieszek-Płaczek:
 - ❖ Śmieszek-Płaczek potrafił wzbudzić w ludziach niepohamowany śmiech swoim zawodzeniem; jako jedyny miał prawo w obecności króla wypowiadać wszystkie swoje myśli;
 - ❖ sumienie Odysa? jego alter ego? Narzędzie do prowadzenia dialogu wewnętrznego postaci;
 - ❖ obnaża ukryte myśli Odysa (lub te, do których heros nie chce się przyznać).

W podsumowaniu wspomnieliśmy także utwór Margaret Atwood *Penelopiada* (*The Penelopiad. The Myth of Penelope and Odysseus*, 2005), prezentujący innego rodzaju reinterpretację mitu o Odyseuszu, tym razem z perspektywy żony herosa.